

Логистикалық КОНТРОЛЛИНГ

Дәрістің мақсаты - логистикалық жүйені талдау және бақылау процедурасын түсіндіру;

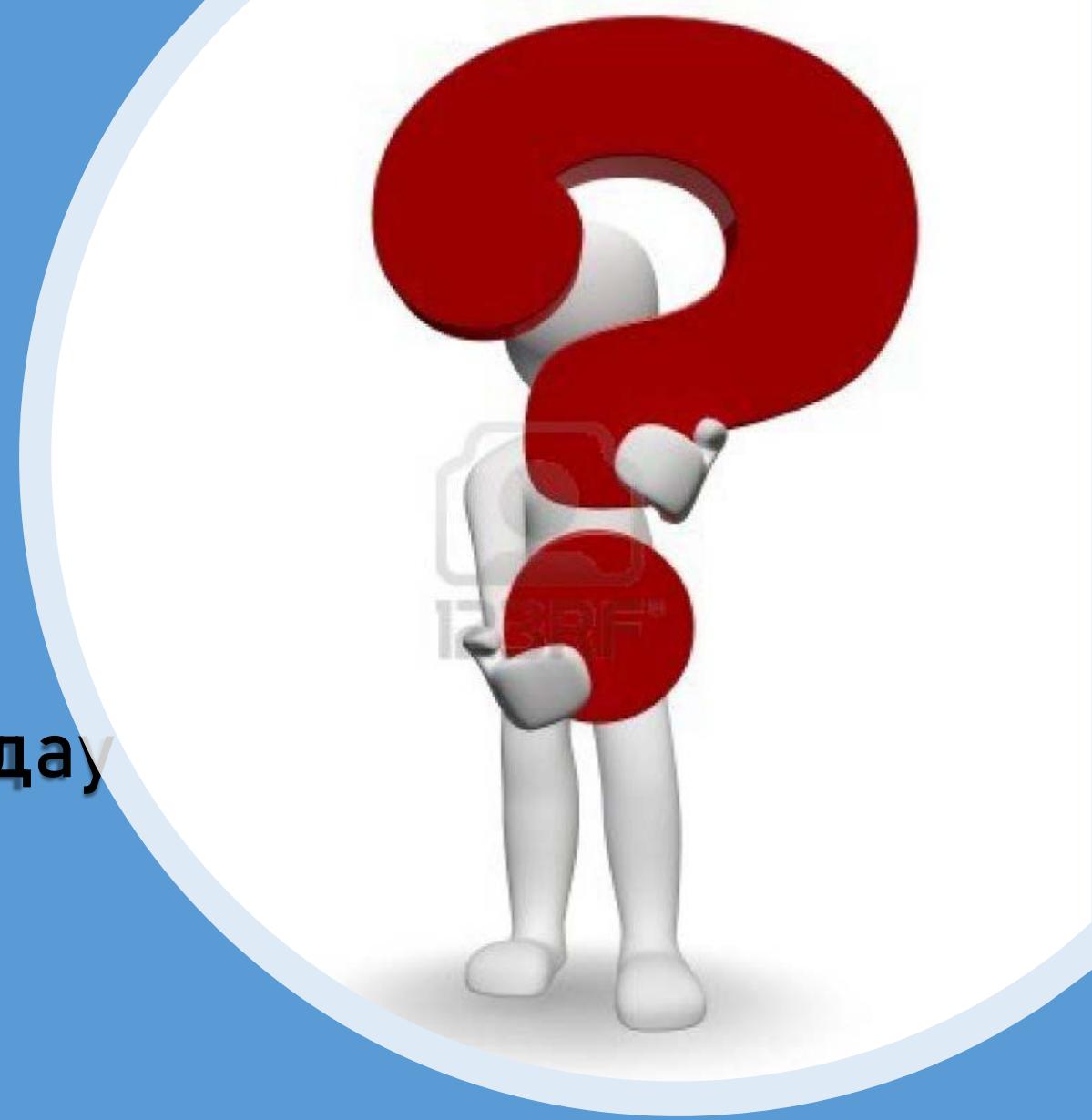
Міндеті:

логистикалық жүйелерді талдау және жобалау тәртібін қарастыру;

талдаудың әр кезеңіндегі жұмыс мазмұнын сипаттау;
логистикалық жүйелердегі бақылау

Қарастырылатын сұрақтар:

1. Логистикалық жүйелерді талдау және жобалау
2. Логистикалық жүйені талдау кезеңдері
3. Логистикалық жүйелердегі бақылау

**1. Логистикалық
жүйелерді
талдау және
жобалау**

+

○ Логистикалық жүйелерді талдау – бұл кәсіпорынның логистикалық жүйесін жобалау процесінде зерттеу, әзірлеу, негіздеу және шешім қабылдау процедуралары.

- макро - және микрологистикалық жүйелердің жай-күйін объективті бағалау,
- олардың даму тенденцияларын анықтау,
- физикалық тауар қозғалысының тиімділігін арттыру резервтерін анықтауды қамтамасыз ететін логистика саласындағы қызмет туралы деректерді қалыптастыру
- өңдеу әдістерінің жиынтығы

Логистикалық жүйелерді
талдаудағы ең қиын нәрсе -
мақсатты дұрыс белгілеу және
тиісті міндеттерді анықтау
арқылы оларға қол жеткізу
бағдарламасын құру.

ЛОГИСТИКАЛЫҚ ЖҮЙЕЛЕРДІ ТАЛДАУ ҚАЖЕТТІЛІГІ

- ✓ кәсіпорындар,
- ✓ кәсіпорындар топтары деңгейінде және логистиканың функционалды салаларында жаһандық, жалпы және жергілікті логистикалық міндеттерді шешу кезінде; кәсіпорынды құру кезінде жаңа логистикалық жүйелерді жобалау және қалыптастыру;
- ✓ кәсіпорындағы материалдық ағындарды басқару жүйесін жаңғырту кезінде;
- ✓ ұзақ мерзімді перспективада кәсіпорынның логистикасы саласындағы стратегиялық жоспарды әзірлеу кезінде.

Логистикалық жүйелерді талдаудың **мақсаты** - микро және макро деңгейлердегі физикалық тауарларды бөлу процесінің жекелеген қатысушылары арасындағы өзара әрекеттесудегі кемшіліктерді немесе "қиындықтарды" анықтау.

МІНДЕТТЕРІ

- ❖ кәсіпорынның логистикалық жүйесін дамыту бағдарламасын әзірлеу;
- ❖ жүйе элементтерінің өзара іс-қимылының тиімділігін тексеру, тар жерлерді анықтау және оларды жою;
- ❖ кәсіпорынды басқаруды ұйымдастырудың тиімділігін, басқару органдарының функциялары мен құрылымын анықтау;
- ❖ кәсіпорынның логистикалық жүйесінің жұмыс істеуінің нақты көрсеткіштерін анықтау.

2. Логистикалық жүйені талдау кезеңдері

Жалпы жағдайда логистикалық жүйені талдау алгоритмі мынаны білдіреді: логистикалық жүйе шешуге қол жетімді мәселелерді анықтау үшін құрамдас элементтерге бөлінеді; жеке мәселелерді шешудің ең қолайлы арнайы әдістері таңдалады және қолданылады; жеке шешімдер логистикалық жүйенің (синтездің) жаһандық мақсатына жетуді қамтамасыз ететіндей етіп біріктіріледі.

ЛОГИСТИКАЛЫҚ ТАЛДАУ КЕЗЕҢДЕРІ

1. Логистикалық жүйе туралы мәліметтер жинау

2. Логистикалық жүйенің дұрыс және нақты сипаттамасы

3. Логистикалық жүйенің мақсаттарының оларға қол жеткізу құралдарымен байланысын орнату.

4. логистикалық жүйені дамытудың бірнеше баламаларын немесе нұсқаларын әзірлеу және бағалау

5. Логистикалық жүйені дамытудың оңтайлы нұсқасын таңдау
6. Таңдалған нұсқа негізінде логистикалық жүйені дамытудың егжей-тегжейлі бағдарламасын жасау.

1 КЕЗЕҢ. ЛОГИСТИКАЛЫҚ ЖҮЙЕ ТУРАЛЫ МӘЛІМЕТТЕР ЖИНАУ.

Бұл жағдайда кәсіпорынның физикалық моделінің құрылымын және материалдық ағындардың тұрақты қозғалыс жолдарын зерттеу қажет.

2 КЕЗЕҢ. ЛОГИСТИКАЛЫҚ ЖҮЙЕНІҢ ДҰРЫС ЖӘНЕ НАҚТЫ СИПАТТАМАСЫ.

Бұл ретте қойылған мақсатқа байланысты логистикалық жүйенің барлық немесе құрамдас бөліктері сипатталады:

- жүйенің физикалық құрамдас бөліктері (қоймалар, Көлік, көлік жолдары, көтергіш-көлік жабдығы);
- физикалық тауар қозғалысына қатысатын кәсіпорын бөлімшелерінің басқарушылық құрылымы;
- логистика операциялары мен функцияларын ақпараттық қамтамасыз ету;
- материалдық және сервистік ағындар мәндерінің егжей-тегжейлі көрсеткіштері;
- кәсіпорынның функционалды қызметтерінің сипаттамасы және олардың өзара әрекеттесу ерекшеліктері немесе макрологиялық жүйені талдау жағдайында кәсіпорындардың өзара әрекеттесу ерекшеліктері.
- Қорларды нақтылауға ерекше назар аудару керек.

**3 КЕЗЕҢ. ЛОГИСТИКАЛЫҚ ЖҮЙЕНІҢ
МАҚСАТТАРЫНЫҢ ОЛАРҒА ҚОЛ
ЖЕТКІЗУ ҚҰРАЛДАРЫМЕН
БАЙЛАНЫСЫН ОРНАТУ.**

**4 КЕЗЕҢ. ТАЛДАУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША
БОЛЖАНАТЫН БАСҚАРУШЫЛЫҚ ӘСЕРЛЕРДІ ЕСКЕРЕ
ОТЫРЫП, ЛОГИСТИКАЛЫҚ ЖҮЙЕНІ ДАМЫТУДЫҢ
БІРНЕШЕ БАЛАМАЛАРЫН НЕМЕСЕ НҰСҚАЛАРЫН
ӘЗІРЛЕУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ.**

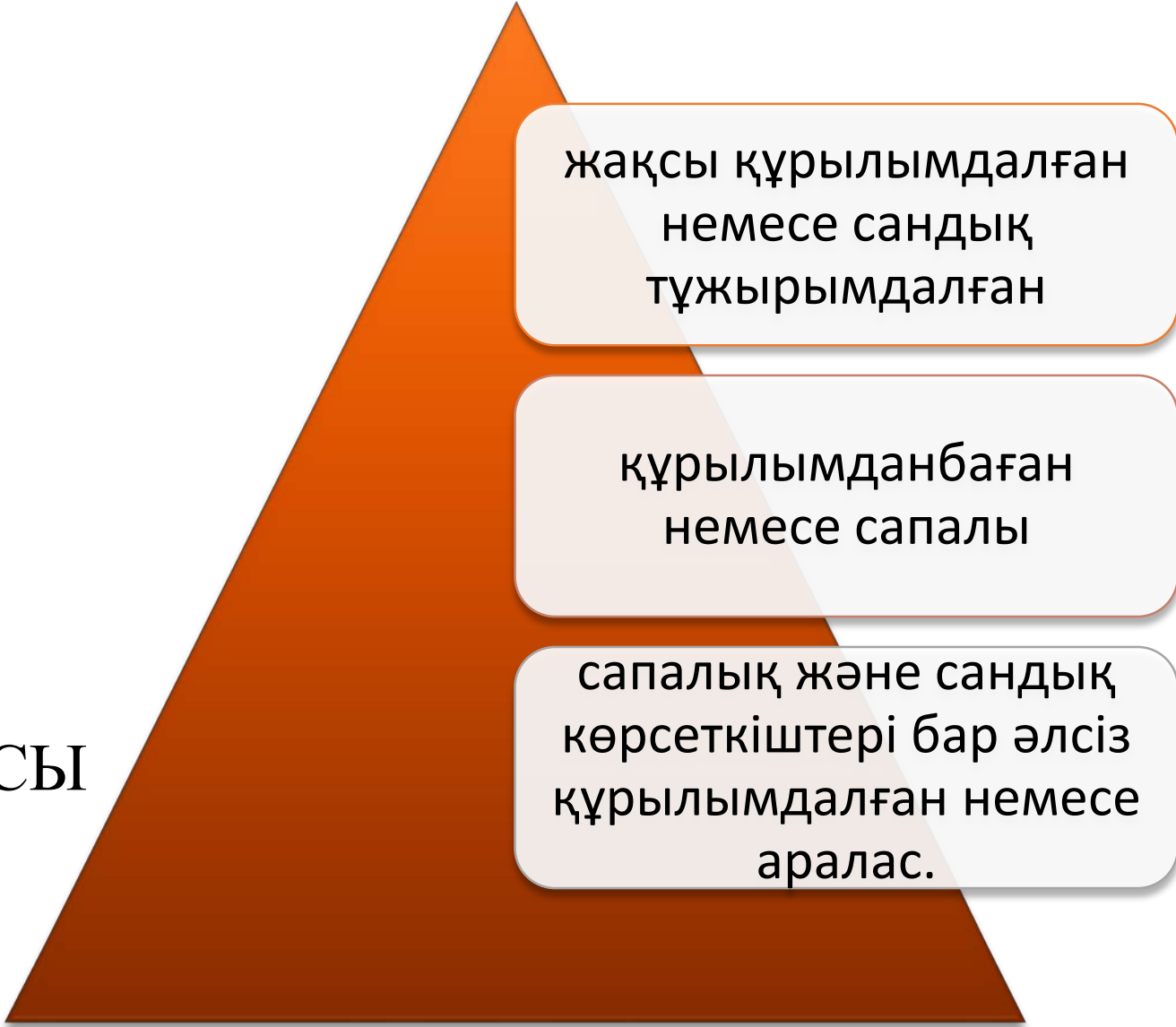
**5 КЕЗЕҢ. ЛОГИСТИКАЛЫҚ ЖҮЙЕНІ ДАМЫТУДЫҢ
ОҢТАЙЛЫ НҰСҚАСЫН ТАҢДАУ.**

**6 КЕЗЕҢ. ТАҢДАЛҒАН НҰСҚА НЕГІЗІНДЕ
ЛОГИСТИКАЛЫҚ ЖҮЙЕНІ ДАМЫТУДЫҢ ЕГЖЕЙ-
ТЕГЖЕЙЛІ БАҒДАРЛАМАСЫН ЖАСАУ.**

Логистикаға қатысты жүйелік тәсіл-бұл логистикалық жүйені қабылдау немесе ретке келтіру (құрылымдау) әдістемесі.

Логистика маманы алдымен тек көрінетін құрылымдарды тіркейді, содан кейін кәсіпорынның логистикалық жүйесін талдау және түрлендіру арқылы жүйенің жаңа сапасын анықтайтын құрылым элементтері арасындағы жасырын байланыстарды анықтайды. Құрылымдау кәсіпорынның логистикалық жүйесін терең түсінуге ықпал етеді.

ҚҰРЫЛЫМДАУ
ДЕҢГЕЙІНЕ
БАЙЛАНЫСТЫ
ЛОГИСТИКАЛЫҚ
ЖҮЙЕЛЕРДІҢ ҮШ КЛАСЫ
БӨЛІНЕДІ:

жақсы құрылымдалған
немесе сандық
тұжырымдалған

құрылымданбаған
немесе сапалы

сапалық және сандық
көрсеткіштері бар әлсіз
құрылымдалған немесе
аралас.

Кәсіпорынның
логистикалық
жүйесі
өзгергеннен
кейін
экономикалық
және қаржылық
талдау
жүргізіледі.

жалпы шығындар

пайда

Кірістілік және басқа алынған
көрсеткіштер деңгейінде көрінетін
басқару шешімдерін бағалауға
мүмкіндік береді

Логистикада
қолданылатын
әдістердің бірі-
толық құнын
талдау.

Бұл әдіс тасымалдау, сақтау және басқа да логистикалық функциялармен байланысты шешімдер қабылдау үшін қолданылады.

Мысалы, жеке қойманы немесе жалпы қойманы таңдау; бір орталықтандырылған қойманы немесе бірнеше орталықтандырылмаған тарату орталықтарын таңдау

Логистикалық жүйелерді талдау

3. Логистикалық жүйелердегі бақылау

Бақылау - бұл кәсіпорынның
түпкі мақсаттары мен
нәтижелеріне қол жеткізу
процесін жоспарлау, бақылау
және басқару жүйесіне
негізделген кәсіпорынды
басқаруды қолдау

Логистикалық бақылау - бұл материалдық ағын көрсеткіштерінің жоспарланған және нақты мәндері арасындағы ауытқуларды немесе сәйкессіздіктерді анықтау үшін логистикалық жүйе туралы мәліметтерді өңдеудің реттелген және мүмкін болатын үздіксіз процесі, сонымен қатар сәйкессіздіктердің себептерін анықтау үшін осы ауытқуларды талдау.

Ол материалдық ағындардың қозғалысын жоспарлауды, есепке алуды, талдауды және бақылауды бірыңғай жүйеге біріктіреді және кәсіпорынның логистикалық жүйесінің жұмысындағы қиындықтарды жоюға, логистикалық стратегия аясында оң нәтижелерге қол жеткізуге бағытталған.

Логистикалық бақылау жүйесі-
жоспарлау, есепке алу, талдау
және бақылау процестерін
үйлестіру және біріктіру
негізінде кәсіпорынның ұзақ
мерзімді тұрақты дамуын
қамтамасыз ететін кәсіпорынды
басқаруды қолдау жүйесі.

Стратегиялық

Операциялық

Логистикалық
бақылау

```
graph TD; A[Стратегиялық] --> C((Логистикалық бақылау)); B[Операциялық] --> C;
```

The diagram illustrates the relationship between strategic and operational levels in logistics control. It features three main elements: a blue rounded rectangle on the left labeled 'Стратегиялық' (Strategic), a blue rounded rectangle on the right labeled 'Операциялық' (Operational), and a central blue circle labeled 'Логистикалық бақылау' (Logistics Control). Two arrows point from the strategic and operational boxes towards the central circle, indicating that both levels contribute to the overall logistics control process.

Стратегиялық бақылау

- кәсіпорынның логистикалық стратегиясын орындауға және жоспарланған және нақты шамалар арасындағы алшақтықты ерте анықтау индикаторларын белгілеуге бағытталған.

Жедел бақылау

- материалдық ағынның көрсеткіштерін есепке алу мен бақылаудың тиісті жүйесін құруға, сондай-ақ "шығындар-пайда" арақатынасын жақсарту бойынша уақтылы шешімдер қабылдауға бағытталған. Бұл жағдайда жедел бақылау қысқа мерзімді мақсаттарға қол жеткізуге, мысалы, қор айналымының жылдамдығын арттыруға бағытталуы мүмкін.

Жедел бақылау функциялары басқарманың міндеттерімен анықталады және мыналарды қамтиды

Жоспарлау

- кәсіпорынның мақсаттарын келісу

Бақылау

- нақты көрсеткіштерді берілген көрсеткіштермен салыстыру және ауытқуларды талдау

Басқару

- түзету шараларын жүргізу

1. Логистикалық талдау қолданылады:
а) микрологистикалық жүйелерде;
б) макрологистикалық жүйелерде;
в) макро - және микрологистикалық жүйелерде.

2. Логистикалық жүйелерді талдаудың мақсаты:

- а) логистикалық инфрақұрылымға инвестициялардың тиімділігіне қаржылық бағалау жүргізу;
- б) кәсіпорын бөлімшелері арасындағы өзара әрекеттесудегі кемшіліктерді анықтау;
- в) жекелеген кәсіпорындар арасындағы өзара іс-қимылдағы кемшіліктерді анықтау.

Логистикада жүйелік тәсілді қолданған кезде:

а) алдымен құрылымдық элементтер арасындағы байланыс зерттеледі, содан кейін құрылым зерттеледі;

б) алдымен логистикалық жүйенің құрылымы зерттеледі, содан кейін құрылымдық элементтер арасындағы байланыс зерттеледі;

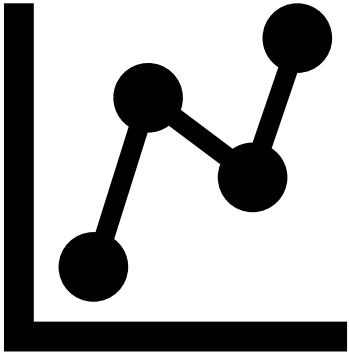

ЛОГИСТИКАДАҒЫ БАҚЫЛАУ КЕЗЕҢЕРІ

Бақыланатын параметрлер жүйесін қалыптастыру

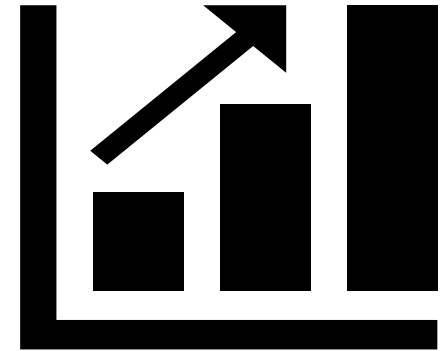
Бақылау бағасын жүргізу

Бақылау нәтижелері бойынша шешімдер қабылдау

Стратегиялық бақылау стратегиялық жоспарлау, бақылау және стратегиялық жоспарлау және басқару процесін ақпараттық қамтамасыз ету жүйесінің функцияларын үйлестіруді қамтамасыз етуге арналған.

Оның басты міндеті - компанияның стратегиялық жоспарды жүзеге асыру процесінде өміршеңдігін сақтау. Бұл стратегияны тұжырымдау мен іске асыру әдістерінің барабарлығын тексеруді қамтиды.

Стратегиялық бақылаудың тұжырымдамалық негіздерін қалыптастыру процесінде:

- кәсіпорынның таңдалған даму стратегиясын бағалау барысында қолданылатын бақыланатын параметрлерді негіздеу және таңдау;
- салыстыру үшін база ретінде қолданылатын стандарттар (нормативтер) жүйесін негіздеу;
- бақыланатын параметрлердің нақты мәндерін анықтау;
- ауытқуларды анықтау және кәсіпорынның таңдалған даму стратегиясынан ауытқулардың пайда болуына себеп болған себептерді талдау;
- кәсіпорынның таңдалған даму стратегиясынан ауытқуларды басқару жөніндегі іс-шаралар жүйесін әзірлеу.

Жалпы жағдайда стратегиялық бақылау процесі үш негізгі кезеңді қамтиды:

Бақыланатын стратегиялық параметрлер жүйесін қалыптастыру.

- Бұл кезең бақыланатын стратегиялық параметрлердің құрамын таңдаудан және олардың қазіргі сәтте қол жеткізілген мәндерін белгілеуден тұрады

Бақылау бағасын жүргізу

- Оның мазмұны бақыланатын стратегиялық параметрлердің нақты мәндерін олардың жоспарланған деңгейімен салыстырудан, нақты мәндердің жоспарланғаннан ауытқу дәрежесін бағалаудан, анықталған ауытқуларды тудырған себептерді анықтаудан тұрады

Стратегиялық бақылау нәтижелері бойынша басқарушылық шешімдер қабылдау

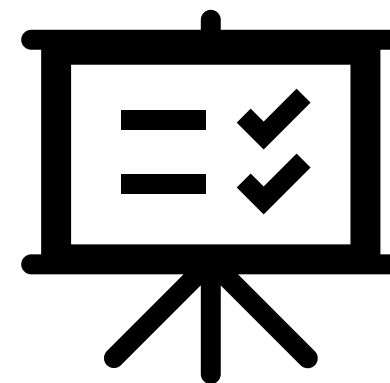
- Мұнда дамудың белгіленген стратегиялық бағытынан ауытқуларды жоюға бағытталған іс-шаралар жүйесін негіздеу және әзірлеу жүзеге асырылады.

Жедел бақылау фирма (кәсіпорын) шеңберінде жедел жоспарлау, бақылау және есепке алу процестерін үйлестіруді қамтамасыз етеді, негізінен қысқа мерзімді нәтижеге бағдарланады; оның құралдары стратегиялық бақылаудың тәсілдері мен әдістерінен айтарлықтай ерекшеленеді.

Жедел бақылаудың негізгі міндеті қысқа мерзімді кезеңде кірістің, кірістіліктің және өтімділіктің жоспарланған деңгейіне қол жеткізу үшін кәсіпорын менеджерлеріне әдістемелік, ақпараттық және аспаптық қолдауды қамтамасыз ету болып табылады.

Логистикалық жүйелердің тиімділігі көбінесе жеткізілімдерді логистикалық бақылауды ұйымдастыруға байланысты. Мұндай бақылау мынадай негізгі (кешенді) көрсеткіштерге негізделеді:

- ✓ тұтынушыларды қанағаттандыру дәрежесі;
- ✓ логистикалық сервис сапасы;
- ✓ логистикалық инфрақұрылымға инвестициялардан түсетін қайтарым;
- ✓ толық және операциялық логистикалық шығындар;
- ✓ логистиканың функционалдық циклдерінің ұзақтығы; логистикалық жүйенің өнімділігі

Бұл көрсеткіштер логистикалық бақылау жүйесінде ескерілген параметрлердің егжей-тегжейлі шкалаларына қойылатын негізгі талаптарды қамтиды

Теңдестірілген көрсеткіштер жүйесі үшін құжат айналымының мониторингін ұйымдастыру ерекше мәнге ие, онда анықтау бойынша келесі кезеңдер бақыланады

- ✓ мемлекеттік бөлу жүйесінің ішкі және сыртқы қатысушыларынан тауарлар туралы деректерді алу тәртібі;
- ✓ деректер базасында анықтамалықтарды қалыптастыру үшін қажетті деректер;
- ✓ тауарлардың есебін жүргізу үшін пайдаланылатын құжаттар тізбесі;
- ✓ деректер базасында қалыптастырылатын есептердің түрлері;
- ✓ логистикалық жүйенің және оның жеке бөлімшелерінің жұмыс тиімділігінің көрсеткіштері.